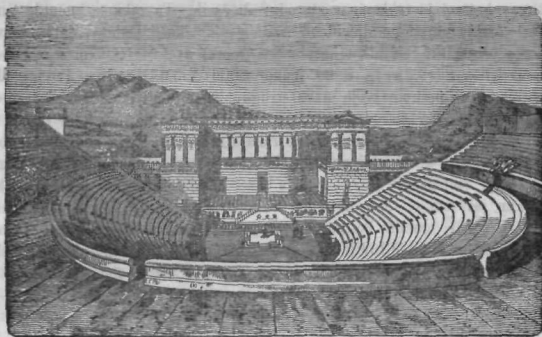

Gledališče pri Grkih in Rimljanih.

Razven templjev in drugih javnih stavb bila so gledališča pri starih Grkih in Rimljanih najlepše in najznamenitejše stavbe starega véka. Grki so taka gledališča zvali „amfiteater“ a Rimljani „cirkus.“ Amfiteater ali cirkus je bil zidan v podobi pólukroga, t. j. amfiteatralno; v sredi je bil prazen prostor, katerega so Rimljani imeli za telovadne in borilne igre. V tem prostoru so se borilci in divje zverine borile. Borilci so bili večidel močni sužniki, ki so se v gledaliških gledalcem na veselje z mečem med seboj borili in klali. Pri starih Grkih je bilo gledališče razdeljeno na oder, na katerem so se izvrševale različne predstave, kjer se je pelo, deklamovalo i. t. d., potem na gledališke sedeže za gledalce in na neki nižji prostor spodaj pod odrom, ki so ga imenovali orkester. Sedeži so bili lesene klopi, vsaka nekoliko više od druge, kakor kake stopnice, ter tako narejene, da so se po končane igri

lahko prenesle. Pri Rimljanih je imel deželni poglavar svoj posebni prostor zase in za svojo obitelj — tako imenovano ložo, ki je bila mnogo lepša od družih sedežev. Pozneje so Rimljani zidali svoja gledališča z veliko lepoto in umélteljnostjo. Cesar Vespazijan je bil sezidal v Rimu velikansko poslopje (cirkus), ki ga je stalo do 15 milijonov tolarjev, a zidalo ga je razven rimskih zidarjev tudi 12.000 židovskih sužnikov. Prostora na sedežih je bilo za 85.000, in na galeriji za 25.000 ljudi. Ko se je to gledališče posvečevalo, borilo in razmesarilo se je 5000 divjih zverin. Tacih amfiteatrov ali cirkusov je imelo vsako večje mesto pri Grkih in Rimljanih, a razvaline teh gledališč nam kažejo še dandenes njihovo krasoto in lepoto. V mestu Pulji v Istri vidijo se še dandenes starorimske ostaline velikanskega amfiteatra, v katerem je imelo 70.000 gledalcev dosti prostora. Židovje tega velikanskega amfiteatra je še dobro ohranjeno; 115 metrov je dolg, 92 metrov širok ter ima 144 okroglih oblokov v dveh vrstah, stoječih druga nad drugo. V Veroni se nahaja star amfiteater, jedini v celej Italiji, ki se je še v popolno dobrem stanu ohranil. To gledališče ima 4 nadstropja za 22.000 gledalcev. Razvaline tacih starih

amfiteatrov se še nahajajo v Adriji, Albani, Bordóu, Bresciji, Florenci, Herkulanu, Neru (dobro ohranjene), v Padovi, Pompejih, Sirakuzi, Smirni, Tunisu i. t. d.

Za cesarja Trojana in Hadrijana se je bilo rimsko zidarstvo povzdignilo na najvišjo stopinjo umétnosti, v naslednjih časih pa je bilo zidarstvo preobloženo in tako je nehala njegova prvotna lepota.

Reka Amu-darja je izpremenila svojo strugo.

Kdor misli, da se svet nikdar ne ménja, nego da vedno ostaje tak, kakoršen je bil, ta se zeló vará. Ravno protívo je: svet se vsaki dan po nekoliko izpremeni. Med najznamenitejšimi zemljepisnimi izpremembami naj-novejša izprememba je ta: da se je neka reka povrnila v svojo staro strugo (korito), v katerej je tekla že v starodavnih časih. Ta reka se imenuje Amu-darja. Ako vzamete zemljevid od Azije v róke, našli bode, da se izlivate v aralsko jezero (ki leží blizu kaspiskega jezera) dve reki, namreč: z desne strani se izliva Sir-darja a od južne strani Amu-darja. Ta poslednja reka je zasula s peskom svojo staro strugo, in si je poiskala nove struge, v katerej je tekla že v starodavnih časih. Vaši zemljevidi so potem takem pogrešljivi, ker na njih imate, da se reka Amu-darja izliva z dveh krakov v aralsko jezero, a temu zdaj ni več takó, ker se ta reka zdaj izliva v Sarsko jezero, ki je kaspiskemu jezeru mnogo bliže. Zemljepisna ožina med kaspiskem in sarskim jezerom je tako ozka, da se lahko vsak čas prekoplje (kanalizuje). Ako se to zgodí, dobila bo potem Rusija nov pot na vodi in se bo znatno približala Afganistanu in Indiji, ker po reki Amu-darji se lahko plóve do Balka. S tem bode tudi v teh krajih trgovina in obrtnija znatno napredovala.

P.

Tirolsko in Predarelsko.

Obé te deželi pokrivajo najviše planine v našem cesarstvu. Nekateri vrhovi teh planin so z večnim snegom in ledom pokriti. Najvišja gora na Tirolskem je Ortles (3916 m. visok). Znamenite reke v Tirolih so: In, Ren, ki preko Bodemskega jezera teče, Drava in Adiža, ki v rešenskem jezercu izvira ter po zeló zavitej in naklonjenej dolini k jadranskemu morju dere. Večina prebivalcev na Tirolskem so Nemci; le v južnem delu so Italijani. Glavno mesto na Tirolskem je Inšpruk poleg Ina, ki šteje 16800 prebivalcev; glavno mesto v Pradarelskem je Bregenc ob Bodemskem jezeru s 4000 prebivalci. To mesto je majheno, a ima zeló razvito obrtnijo in živahno kupčijo. Druga znamenita mesta na Tirolskem so: Briksen, Bolzan, Meran in Trident. — Vse to poiščite na zemljevidu poknežene grofovine tirolske in predarelske.

T.